

כניסת שבת:
ירושלים: 17:29
ת"א: 17:44
חיפה: 17:47
באר-שבע: 17:35

יציאת שבת:
ירושלים: 18:41
ת"א: 18:42
חיפה: 18:43
באר-שבע: 18:41

השבוע בגליון:

4

"עצם מעצמי":
איך צריך להיראות ריב בין בני-זוג?

לולב ב'כיכר רבין':
עדות מהשטח

3

"יתוש קדמך":
על ההקשר בין תנועת המוסר ליתוש

היסטוריה בגרוש:
הפילנתרופ החרדי במסר לייש עתיד'

4

הגיליון י"ל ע"י:

"מכון בלבבי - יהדות מלב אל לב"

יריית פתיחה / אישי פרי

1. מיהו 'אדם'?

האדם בחסר רוחני. אינו בשיא פסגתו. נכון, הוגה הוא בתורה, עמל על תיקון מידותיו, אבל השלמות נעדרת.

"לא טוב היות האדם לבדו", חורצת התורה עלי פרשתנו.

מהו "לא טוב"? האמנם ידובר כאן באיום של אב בבנו לבל יעז להמרות את פיו? הלא ברי לנו שלא. אז מה כן?

רעשה וגעשה הארץ בשעתו בסוגיית 'מיהו יהודי' הרגישה והטעונה כל-כך. אולם על סוגית 'מיהו בן-אדם' כנראה לא נתנו את הדעת דיו. אז מיהו באמת 'בן-אדם' בעיני היה נראה שהמתכון לקביעה הזו נעוץ בסיגול הליכות נימוסין של דרך-ארץ. אך זהו שלא. הקשיבו הקשיבו לדברי חז"ל הבאים:

כל מי שאין לו אישה, אינו אדם (תלמוד יבמות סג, א)

כל בר-דעת תוהה: האמנם הרווק נעדר צורת 'אדם'? אינכם רואים אותו מהלך על שתיים, כרמ"ח איבריו ושס"ה גידיו פועלים בעוז - אז במה אפוא דברים אמורים?

הבינו היטב: התלמוד (יבמות סב, ב) שופך אור על מצב-לא מצב הזה שנקרא חיי רווקות. כך הם נראים בעיני חז"ל: "כל השרוי בלא אשה, שרוי בלא תורה, בלא שמחה, בלא ברכה".

הוי-אומר: השלמות הרוחנית של האדם בא תבוא רק עם חיי הנישואין. בהעדרם, נמצא

"נקוט כלל זה בידך: אדם, זה לא האיש. זה האישיות! ואישיות קונים רק בבית המדרש. לא באוניברסיטת הווארד!"

בשעת הילולי, אך לפני כמעט שנה, פענחתי דברי חז"ל סתומים אלו בדרכי הבאה:

"לא טוב היות האדם" - 'האדם' שבבן-האנוש איננו מתוקן ומוטב באופיו ותכונותיו, כל שהוא "לבדו".

שכן, כעת חסר הוא בשלמות הרוחנית והמוסרית שלו.

והנה למדנו את הפרמטר לקביעת ה'אדם': זה המשתלם באופיו המוסרי והרוחני.

נקוט כלל זה בידך: אדם, זה לא האיש. זה האישיות! ואישיות קונים רק בבית המדרש. לא באוניברסיטת הווארד!

גיליון "פרשת השבוע" - לאנשים שחושבים קצת יותר.

עורך ראשי: אברהם ישראל פרידמן ומשפחתו. יועץ תוכן: יצחק העברי. לקבלת הגיליון - מייל המערכת: abyisrael@gmail.com פלא: 0504116867. להנצחות פנה לפל: 0527697719

יריית פתיחה / אישי פרי (המשך)

הנה דברים לוחטים מכבשונו של הגאון הליטאי, הנצי"ב. כה הוא כותב בהקדמה לחיבורו 'העמק דבר' לספר שמות: "והרי זה (מתן התורה לעם ישראל) אצל עם ה', כמו דעת אנושי ומידות ישרות של תורת האדם".

רק צורתו וקומתו הרוחנית - מלמד אותנו הנצי"ב - תקבע ליהודי עד כמה הוא 'בן-אדם'... התואר הזה - שלא כפי שחשבתם - נשאב אך מכותלי בית המדרש..

רבי ישראל סלנטר - כולכם לבטח מכירים - הנו מחולל של תנועת המוסר. התנועה דרשה משוחררי-דלתותיה להגות בספרי מוסר המייסרים את הנפש, מידי יום ביומו, בשפתיים דולקות.

לכאורה, מצפה היית לראות את אנשי המוסר, צועדים לאיטם ברחובות קרייה בגב שפוף ובפנים מבועתות. אך לא. ממש לא. אנשי המוסר נראו לגמרי מאושרים. מה סוד-הקסם של השיטה ששינתה רבבות יהודים מן הקצה אל הקצה?

הקשיבו היטב: אידיאת המוסר ה'סלנטראית', אמנם לא חדלה מדרישות, אך גם הזריקה אדרגליו לנפש הבהמית של היהודי. היא יצרה סדר-יום חדש של חיים מרוממים, חיים של התבוננות, של דעת וחשיבה על כל צעד ושעל. חיים של שימת-לב.

אם נחدد את ההגדרה, הרי שתנועת המוסר לא לימדה את חניכיה איך לחיות - אלא פשוט להתחיל לחיות. להיות בני אדם של איכות. לא של שאון סואן חיים טרופים - בין הבנק לעבודה.

חיי המוסר גרמו וגורמים לאנשים להתעדרן. לבנות את עצמם. ותאמינו לי שהם מאושרים ואפופי-חדווה עד בלי די. הוו, כמה שהם מאושרים.

האדם נברא באחרונה. למה נברא באחרונה? שלא תזוח דעתו עליו. אומרים לו: יתוש קדמך במעשה בראשית! (תוספתא סנהדרין פרק ח' הלכה ז'-ט')

"יתוש קדמך", כך נראה לי, איננה רק הטחה נלעגת כלפי המתייהר הגס. יש כאן גם מראה כלפי זה, שלא השכין בקרבו את תכונות העידון היהודיות: אם אינך משכין בקרבך מידות נאצלות, אנו מטיחים בו, אינך אלא יתוש עלוב-נפש! איך אומרים בלקסיקון בן-זמננו? "אתה לא מענטש - - -".

בעניין מצוות אירוסין

בגמרא קידושין (ב, ב) נאמר: מפני שדרכו של איש לחזר אחר אשה וכו' משל לאדם שאבדה לו אבידה. מי חוזר על מי? בעל אבידה מחזר על אבידתו.

הגאון רבי מנשה קליין זצ"ל, אב בית דין של קהילת אונגוואר ומחבר הספר 'משנה הלכות' נוקט (הובא בקובץ תורני פעמי יעקב) כי איש הנושא אשה מקיים בכך מצוות השבת אבידה - משום שמצא את האבדה לו טרם נולד.

והנה, אין כאן מקום לערער בזאת מעניין השבת אבידה כלפי אבידת אדם, שכן זאת כבר מצינו מפורשות בגמרא (סנהדרין עג, א) שאכן נאמרה מצוות השבת אבידה גם כלפי השבת אבידת גוף. (ומכאן בית-אב גם למצוות השבת ילדים אובדים).

אלא, שזאת יש לדון, מה שעורר חברי לספסל הי"ו, שמיהכן לנו לחדש שאדם יכול לקיים מצוות השבת אבידה כלפי עצמו - כאשר משתדך עם האשה, שהרי עד הנה מצאנו מצווה זו רק כלפי השבת אבידה לאחרים.

ואולי, כאשר נדייק בדברים, נמצא כי רב קהילת אונגוואר כיוון בדבריו למי ששידך בין הצדדים, ולא על המאורס עצמו.

ברם, אם לא ננקוט כך, הרי שנוכל להעלות בעזרת השם, רעיון מבריק ומקורי, באשר למבוכה גדולה המעסיקה רבים בדבר המצווה שישנה באירוסין. שכן, כידוע נסתרו בכך הגמרות וכדלהלן: בגמרא בביצה (לו, ב) משתמע כי יש בכך מצווה, ולא רק בנישואין, ומאידך, בגמרא במועד קטן (יז, ב) משתמע כי אין מצווה באירוסין, ואילו בגמרא בקידושין (מא, א) היה לכאורה מדויק כי ישנה מצווה בקידושין.

(וידוע הוא שבר"ן שם נקט כי ישנה בקידושין-אירוסין הכשרה של מצוות פריה ורביה).

אכן לאור המתחדש לעיל, נראה כי ייתכן שהמצווה המדוברת הינה של "השבת אבידה"! וייתכן אולם כי אין מצווה בעצם הקידושין מצד גופה, אלא מצד המצווה הצדדית הלזו.

ויש עוד מקום רב לפלפל. בזה. והשם יאיר עינינו.

נטישה

זו נראית נטישה לכל דבר ועניין. הזוג הצעיר, זה שעד לפני רגע קט הסתופף בחדווה בצל הוריו, נוטש את הקן לטובת הקן הפרטי שהוא מכונן. והבלבול הופך לשם-נרדף לתקופה המעומעמת הזו.

לא אני וגם לא אתם. בספר ההוראות של הבורא, התורה הקדושה, נכתב: "על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו".

התורה משרטטת דמותה של זוגיות, ומדגישה את ההגדרה של "יעזב את אביו ואת אמו", בדרך ל"ודבק באשתו".

משמע, אילולא עזיבה זו, הדבקות באשה, בשורש הנשמה, לא יהיה הדוק דיו. לא יהא אמיץ כנדרש.

לא קל. באמת שלא קל להורים לראות במו-עיניים בנים שיוצאים לדרך חדשה, כביכול, כמו הצהירו ששוכחים המה מכל עברם המפואר בבית אבא ואמא.

אבל ממש לא. אין זו הדבר מבטא סטירת-לחי לעבר היפה והעשיר. אולם, לדעתה של תורה, כך נראה, כדי לבנות זוגיות איתנה, צריך עזיבה של העבר הזה. כזו שאכן תאפשר לבנות קן חדש - המבוסס ביסודו, כמובן, על חינוך בית אבא.

נקודה טובה. מגיש: אלי כהנא - קוקר

לולב ב'כיכר רבין' - - -

'כיכר רבין', ערב חג הסוכות תשע"ה.

הכיכר, מעוז החילוניות של מדינת תל-אביב, המוזכר לנו מהשאגות הקולניות של ה'לא לבפייה הדתית', פשט צורה.

לגמרי לגמרי לא בכפייה, אתה רואה חובשי כיפת השמיים שצועדים ולולביהם בידיהם, לאחר שרכשום בכסף מלא מן הדוכנים שממוקמים במקום.

זה היה מחזה בלתי-י'אמן. שפשתי עיניים שוב ושוב כדי לבדוק האם אכן אני רואה בהקיץ או בחלום. אבל כן, זה אכן התרחש גם התרחש.

ימות המשיח.

תרבות - ספרות - דעות

נאום נגיד הישיבות

כאשר גדול התומכים של עולם התורה, הפילנתרופ החרדי, ר' שלמה יהודה רכניץ, נשא במעמד חגיגת 'שמחת בית השואבה' בישיבת מיר בבירה את נאומו המטלטל, עין לא נותרה יבשה. יצחק העברי, היה שם, התרגש ורשם. * לתשומת לב הקוראים מ'יש עתיד'

<<< "במדינת ישראל מתנים את התקציב למוסדות החינוך שלנו בתנאי שילמדו את מה שהם רוצים - שנלמד היסטוריה. ואני מבקש: בא נראה מה ההיסטוריה אומרת: הרי בכל ההיסטוריה של עם ישראל סבלנו מגזירות, פרעות, שמד, ולמרות הכול התורה רק הלכה והתעצמה. הישיבות לא נסגרו. ואני שואל בכנות: האם אתם, במחשלה, חושבים שאם תקצצו כמה פרוטות הישיבות ייסגרו? למדתם היסטוריה היום?!"

<<< "יש לי חבר, עשיר גדול, אך מקמץ בממונו. הוא תורם כמה דולרים לצדקה. לא יותר מכך. פעם העזתי ושאלתי פניו: 'מדוע אינך מוזיל מסון לצדקה?' הוא השיב מה שהשיב. הטחתי בו: 'ומה תענה למעלה, אחרי מאה ועשרים, שישאלו אותך: איך יעבד בשקט כאשר היו אלמנות ויתומים שלא היה להם לאכול? מה תענה אז?'"

<<< "אני רוצה שלא תדונו אנשים אמידים שלא מוזילים מסון לצדקה. לעיתים יש כאלו שרק נראים כלפי-חוץ אמידים, אבל בפועל הנכסים שלהם יורדים לטמיון. זה נכון שהם משדרים כאילו יש להם הכל, אבל אין להם כלום. אנחנו לא יודעים מה באמת מצב החשבון שלהם בבנק."

"ומלבד זאת, צריך להבין שניסיון העושר הוא כמו כל הניסיונות: הרי כל אחד מאתנו לעיתים לא מצליח לעמוד בניסיון, ואיש לא מאשים את עצמו. הוא יודע שלצערונו לעיתים עומדים בניסיון ולעיתים לא. אל נאשים אותם."

<<< "לאחרונה נערך דינר לישיבת מיר, כאן בארץ ובמהלכו נתרמו 5 מיליון ₪ לישיבה. הסכום האסטרונומי הזה צמח מאנשים מכאן, מהארץ, לא מחו"ל. אומר לכם את האמת: אני מקנא באברכים שנותנים מסון לצדקה. כי השקלים שהם נותנים זוהי הקרבה של מחש: כשהם נותנים את הכסף הזה הם מודעים לכך שזה יכול לבוא על חשבון קניית נעליים חדשות לחג או שמלה חדשה ליום טוב. אני לא במצב הזה. יש לי ברוך השם את כל הדברים הללו. אני באמת מקנא בצדקה של אברכי ארץ ישראל."

<<< "אנו אומרים מידי יום בברכות 'שמונה עשרה': 'ושבענו מטובך'. ההסבר הוא: אנו מבקשים מהקב"ה שלא רק שנראה את השובע מהכסף והוא לא ייעלם כלא-היה, אלא גם שהוא יהיה מנותב ל'מטובך'. לרוחניות. לדברים החשובים באמת. אני רוצה, בעזרת השם, להכפיל את התרומה שלי לישיבה הקדושה - לפחות בחודש הראשון של ה'זמן'."

פרטום ראשון!

"עצם מעצמי" - הרמוניה זוגית

במשך שנים לא-מעטות נערמים לפתחו חיכוכים קשים בין בני-זוג, מתוכם הוא העלה עלי גיליון אסופת מאמרים על זוגיות וחיי משפחה לאור פ ש ר ש ת ה ש ב ו ע . להלן מאמר מתוך חיבורו של הגאון רבי מרדכי טולדנו שליט"א, אב בית דין בירושלים והמועמד המוביל לרבנות העיר, שעשוי לצאת לאור בקרוב.

כשחתן וכלה דורכים על מפתן חיי הנישואין, הם רואים את החיים העתידיים כוורודים והאידיאליים ביותר שיכולים להיות, ובצדק. השאלה שבני זוג בראשית חיי הנישואין צופנים בליבם היא מה יהיה כשתתגלע מריבה ביניהם. הם מתקשים להתמודד עם מציאות שכזו - שגראית להם ברגעים הנוצצים הללו כבלתי-מציאותית בעליל. אז איך באמת צריך להיראות יוכוח בין בני זוג?

בילקוט בראשית (אות כג) שנינו: "אמר רבי תנחום בר חנילאי: כל אדם שאין לו אישה שרוי בלא תורה, בלא שמחה, בלא ברכה וכו' וכו'. אמר רבי אלעזר: כל אדם שאין לו אישה אינו אדם, שנאמר זכר ונקבה בראם, ויקרא שמם אדם." רבי תנחום בר חנילאי בא להסביר את התרומה העצומה של הנישואין לחיי האדם, אולם רבי אלעזר בא מלמד אותנו רעיון נשגב בהרבה: לא זו בלבד שכל האושר של האדם תלוי באשה אלא שאם אין לו אישה אינו אדם בכלל. אף העצמיות של האדם אינו קיימת לולא האישה. רבי אלעזר לומד אפוא, את הפסוק "והיו לבשר אחד", כפשוטו.

בכך מראים לנו חז"ל מה היחס הנדרש בין איש לאשה. ה'חזון איש' הגדיר זאת (ראה חוברת וידעת כי שלום אוהלך דף יח): "וצריך להתאמץ להתנהג באופן יותר מקורב, ביחס יד ימין לשמאל - שאינו דבר חוצי אלא עצמי". מה כוונתו "ביחס יד ימין לשמאל"?

זוהי הרמוניה זוגית: כשהיחס בין האיש לאשה הוא בתחושה עמוקה של "והיו לבשר אחד".

מדברי החזון איש אני מבקש להתייחס להתמודדות עם ריב בין בני הזוג: נכון, תהיה מריבה, אבל כיחס של יד ימין לשמאל. זאת אומרת: כל פגיעה היא כגול עצמי; פגיעה של יד ימין בשמאל. ההתייחסות לבן הזוג איננה כיחס לאויב, אלא כיחס בין ימין לשמאל, התחושה הזו תוציא את העוקץ מהריב. ב"והיו לבשר אחד" כולל, בין היתר כמובן, הקשבה לאשה, גם בפרטים הקטנים, לכאורה, שאינם מעסיקים את עולמך. בכלל זה שישתף את האישה במידע על יציאותיו לבית, מה עשה ומה יעשה.

עם-זאת, אסור שנטעה חלילה. הקשר כל-כך עמוק של "והיו לבשר אחד" יכול להניב חלילה מצב, שהתנהגות חד-פעמית בלתי-נאותה תהיה מתורגמת אצל בן-הזוג כמראה ליחס האישי אליו. אבל זה בכלל לא משקף כל פגם באיחוד בין בני הזוג.

הנה, לדוגמא, האדם נכשל במצוות, אך עדיין אין זה מעיד שחלילה אהבת ה' לא בוערת בקרבו. קשייו או יצריו שנערמו לפתחו הם שבעוכרי, וכי ודאי שלא צריך לקשור זאת לבסיס.

עלינו לחוש שמעידות שונות כאלו ואחרות לא מהוות פגיעה ב"והיו לבשר אחד". להפריד בין ה"והיו לבשר אחד" לפגיעות שנקראות אולי סוג של 'פנצ'ר'. כאשר במקביל, באורח עקבי, ההתייחסות תהיה בתחושת "היו לבשר אחד", אזי גם תקלות מזעריות לא יערערו את הקשר העמוק השורר בין בני הזוג. עלינו לתרגל זאת שוב ושוב: לתת ולהעניק, כי הנתינה גורמת לאיחוד. וכן להודיע על יציאות וכניסות לבית, ולבטא תמיד את תחושת ה"והיו לבשר אחד".